

Dr Renata Runiewicz-Jasińska
Uczelnia Techniczno-Handlowa w Warszawie,
Warszawa, Polska

„Miękkie bezpieczeństwo” w Regionie Morza Bałtyckiego

W niniejszym opracowaniu zostaną omówione jedynie bardzo ogólnie (ze względu na ograniczoną liczbę stron) sprawy, które mają obecnie najważniejsze znaczenie dla współpracy międzynarodowej w Regionie Morza Bałtyckiego (RMB), czyli tzw. „miękkie bezpieczeństwo”: ekologia, ekonomia, rozwój cywilizacyjno-technologiczny i kwestie społeczne, w tym przestępczość zorganizowana, łamanie praw człowieka¹.

W owym studium wykorzystano liczne materiały źródłowe, w tym²: dokumenty, porozumienia regionalne, międzynarodowe, a także doświadczenie o charakterze współpracy przygranicznej dwu- lub kilku państw. Ocenie poddano raporty i statystyki prezentowane przez autoryzowane źródła, tj. Eurostat, Komisję Europejską, Radę Państw Morza Bałtyckiego, Bank Światowy, Moskiewski Państwowy Instytut Stosunków Międzynarodowych (MGIMO), Economic Freedom Country Ran-

---

¹ Pewnym novum jest spojrzenie autorki na liczbę państw tradycyjnie uznawanych za państwa RMB – liczba została poszerzona z 11 do 14 państw. Poprzez współpracę transgraniczną i transnarodową, a także identyfikację i utożsamianie się z Morzem Bałtyckim jako z tzw. swoim morzem do RMB należy zaliczyć także: Czechy, Słowację i Białoruś. Tak więc w sumie w opracowaniu mowa będzie o 14 państwach wchodzących w skład Regionu Morza Bałtyckiego. Przypomnijmy, że wg przynależności geograficznej do RMB należy 9 państw: na północy Skandynawia (Dania, Szwecja, Finlandia), na wschodzie państwa bałtyckie (Estonia, Łotwa, Litwa), ze względu na bliskość historyczno-kulturową dodać należy kolejne 2 państwa skandynawskie/nordyckie: Islandię i Norwegię oraz 2 duże państwa na południowym wybrzeżu: Niemcy i Polskę. Do państw regionu trzeba też zaliczyć Rosję ze względu na położenie geograficzne takich obwodów, jak kaliningradzki, leningradzki, nowogrodzki, pskowski, a także Sankt Petersburga i częściowo Karelii. Więcej na ten temat: R. Runiewicz-Jasińska, *Współpraca międzynarodowa w regionie Morza Bałtyckiego. Charakterystyka ogólna*, wyd. WSiC, Warszawa 2012.

² Artykuł jest mikro streszczeniem książki R. Runiewicz-Jasińska, *Handel ludźmi – współczesna zbrodnia przeciwko godności. Casus europejskich szlaków handlowych*, w: W. Waclawczyk, K. Żarna (red. red.), *Zbrodnia i kara. Ludobójstwo – zbrodnie wojenne – zbrodnie przeciwko ludzkości*, Adam Marszałek, Toruń 2011, s. 210–227.

kings opublikowany przez Wall Street Journal i Heritage Foundation oraz Amnesty International. Przedstawiono opinie z monografii naukowych i prac zbiorowych takich znawców tematu, jak: E. Tejchmann, A. B. Kisiel-Łowczyk, T. Palmowski i inni.

Zdaniem Adama Rotfelda do „miękkiego bezpieczeństwa” należy *human security*, czyli bezpieczeństwo ludzkie, w tym ekonomiczne, energetyczne, ekologiczne i kulturowo-cywilizacyjne³. Podobnie jak w przypadku wielu innych koncepcji naukowo-badawczych, koncepcja „miękkiego bezpieczeństwa” powinna być rozpatrywana wielowymiarowo.

Należy podkreślić, że ugrupowania subregionalne (tj. Rada Państw Morza Bałtyckiego, Rada Bałtycka, Rada Nordycka) działające w RMB podejmowały wiele inicjatyw służących „miękkemu bezpieczeństwu”, jak wymiana informacji w sprawach bieżących i prowadzenie konsultacji politycznych, współpraca sektorowa na rzecz owego bezpieczeństwa czy promowanie wspólnych przedsięwzięć oraz działań zmierzających do szerzenia struktur „miękkiego bezpieczeństwa”⁴.

Ekologia. Od kilku lat w większości państw RMB powołane są ministerstwa środowiska i zasobów naturalnych zajmujące się prowadzeniem polityki środowiskowej państwa. Ponadto istnieją rządowe agencje ochrony środowiska i kompetentne laboratoria badawcze odpowiedzialne za kontrolę i monitorowanie stanu środowiska. W parlamentach utworzone są komisje do spraw środowiska, które prowadzą własną politykę. Pomimo obecności podstawowych struktur kraje te różnią się znacznie sposobem organizowania działań na rzecz środowiska. Kraje w regionie Bałtyku mają opracowane mniej lub bardziej szczegółowe programy dotyczące poprawy stanu środowiska, które jednak w dużym stopniu uzależnione są od programów politycznych oraz prawodawstwa w dziedzinie ochrony środowiska. Kwestia współpracy międzynarodowej jest niemal zawsze włączana w krajowe wysiłki na rzecz lepszego środowiska. W zachodnich częściach regionu programy ochrony środowiska mają dłuższą tradycję i są one realizowane już od lat 60. XX stulecia. Programy dotyczące np. zanieczyszczenia powietrza i gospodarki

---

³ A. Rotfeld, Polska polityka zagraniczna: nowe wyzwania – nowe zadania, s. 7, <www.ksap.gov.pl/ksap/file/wystapienia/20080903_Rotfeld.pdf> [06.06.2012].

⁴ R. Zięba, Rola ugrupowań subregionalnych w nowym systemie bezpieczeństwa europejskiego, *Studia Europejskie*, UW, Warszawa 2000, nr 1, s. 51.

ściekami wdrażane są już od wielu lat. W Europie Wschodniej nowe programy i agencje dopiero powstają⁵.

Jak wynika z opinii Komisji Europejskiej⁶, w najbliższych latach w dziedzinie bezpieczeństwa ekologicznego i ochrony środowiska w RMB będą zachodzić zmiany. Ruch morski prawdopodobnie wzrośnie, zwiększając ryzyko wypadków⁷ i narażając środowisko na zanieczyszczenie. Obserwuje się również rosnącą tendencję w transporcie ciekłego gazu ziemnego. Takie działania wiążą się z zagrożeniami dla środowiska naturalnego, zwłaszcza w trudnych warunkach zimowych. Niezbędne są więc dalsze działania na rzecz ulepszenia współpracy, koordynacji i spójności między organami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo i nadzór na morzu oraz w zakresie reagowania w przypadku katastrof. Ponadto region musi być przygotowany na przewidywany wzrost liczby i natężenia ekstremalnych zjawisk atmosferycznych w związku z prognozowaną od wielu lat zmianą klimatu⁸. Należy też pamiętać o głównych kwestiach dotyczących bezpieczeństwa ekologicznego i ochrony morza, zwłaszcza w sektorze rolnictwa. Poza tym obowiązkowa instalacja katalizatorów spalin we wszystkich samochodach może obniżyć poziom zanieczyszczenia azotem aż o 90%. Musimy więc uwzględnić zmiany na wielką skalę, czyli przejście z obecnego systemu transportu na rozwiązania alternatywne. Warto zaznaczyć, że np. poziom emisji ze stacjonarnych źródeł spalania można obniżyć przez banalne rozwiązania techniczne, np. instalując filtry na kominach. Innym sposobem jest zredukowanie surowców powodujących zanieczyszczenia, np. produktów olejowych itp. Związane z tym koszty mogą powodować częściowe zmniejszenie zysków przedsiębiorstwa wraz ze skutkami pośrednimi dla innych producentów i konsumentów. Należy zatem uwzględnić inne środki zmniejszające negatywne oddziaływanie zanieczyszczeń na Morze Bałtyckie, tj. np. wynalazki inżynierii ekologicznej. Jej technologie

---

⁵ G. W. Bergström, *Polityka ochrony środowiska i współpraca w regionie Bałtyku*, Środowisko Morza Bałtyckiego, Sztokholm 1992, nr 8, s. 14.

⁶ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Komisja Europejska, Bruksela z dnia 10 czerwca 2009 r., pkt. 5.

⁷ Np. KE jedynie w 2007 r. odnotowała 120 wypadków związanych z różnego rodzaju przewozem ładunków statkami na Morzu Bałtyckim.

⁸ Ibidem.

opierają się na założeniu, że przyroda jest żywym tworem, którym można w pewnym zakresie kierować i który można wykorzystać z myślą o dobru społecznym i przyrodniczym, np. odtwarzając środowiska wodno-błotne, gdzie wykorzystywana jest zdolność przyrody do samooczyszczania się z substancji biogenych. Kiedy odtworzy się wzdłuż wybrzeży mokradła, wówczas zatrzyma się tam transportowana część azotu i innych zanieczyszczeń, które w ten sposób nigdy nie dotrą one do Bałtyku⁹.

Regulacje administracyjno-prawne dotyczące ochrony środowiska morskiego w Bałtyku pojawiły się wraz z pierwszą Konwencją o Ochronie Środowiska Morskiego Obszaru Morza Bałtyckiego podpisaną w Helsinkach w 1974 r. W 1992 r. podpisano drugą konwencję, która nakazywała systematyczne eliminacje zanieczyszczeń ze źródeł lądowych i nieodpłatne przyjmowanie wszelkich odpadów ze statków¹⁰. Tak więc podstawami prawnymi i organizacyjnymi ochrony środowiska Bałtyku są m.in. dokumenty regionalne¹¹:

1. „Bałtycki Plan Działania” HELKOM podpisany w Krakowie w 2007 r.;
2. Konwencja o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego, tzw. Konwencja Helsińska (z 1992 r.). Konwencja o rybołówstwie i ochronie żywych zasobów w Morzu Bałtyckim i Biełtach tzw. Konwencja Gdańska (z 1973 r.);
Konwencje globalne¹²:
  1. Konwencja o prawie morza (z 1982 r.);
  2. Konwencja o zapobieganiu zanieczyszczeniom morza przez statki wszystkich typów i platformy wiertnicze (z 1973 r.).

Organizacjami pozarządowymi prężnie działającymi i wspierającymi działania na rzecz ochrony ekologii Bałtyku są: Światowa Funda-

---

⁹ M. Andreasson, G. Michanek, J. Ebbesson, Koszt poprawy warunków środowiska Morza Bałtyckiego, *Ekonomia i prawo. Ochrona środowiska w Regionie Bałtyckim, Środowisko Morza Bałtyckiego*, Wyd. The Baltic University i Wydział Geografii i Studiów Regionalnych UW, 1992, zeszyt nr 7, s. 15–16.

¹⁰ *Stan ekologiczny Morza Bałtyckiego*, <www.bsap.pl/stan-ekologiczny-morza-baltyckiego/> [12.06.2012]

¹¹ *Bałtycki Plan Działania*, <www.bsap.pl/> [12.06.2012]

¹² Nasz Bałtyk, <www.naszbaaltyk.pl/ochrona_baltyku.html> [20.06.2012]

cja Ochrony Przyrody (*Word Wilde Fund for Nature*), Koalicja czystego Bałtyku (*Coalition Clean Baltic*) i *Greenpeace International*.

Należy też wspomnieć o organizacjach naukowych wspierających działania na rzecz ochrony ekologicznej Morza Bałtyckiego, takimi jak Międzynarodowa Rada Badań Morza, Konferencja Oceanografów Bałtyckich i Organizacja Bałtyckich Biologów Morza¹³.

Ekonomia. Przechodząc do tematu rozwoju ekonomicznego w regionie, należy wspomnieć o inicjatywie podjętej przez RPMB podczas sesji Ministerialnej w Nyborgu w 1998 r. – Agenda 21 dla regionu Morza Bałtyckiego – „Bałtyk 21”¹⁴, która koncentruje się na siedmiu sektorach o kluczowym znaczeniu ekonomicznym i ekologicznym dla RMB (rolnictwo, energia, rybołówstwo, leśnictwo, przemysł, turystyka, transport) i tzw. „Wizjach i strategiach wokół Morza Bałtyckiego 2010” (VASAB 2010).

Ponadto należy wspomnieć o inicjatywie UE wobec Morza Bałtyckiego, a mianowicie o Strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego.¹⁵

Strategia obejmuje cztery filary:

1. Przekształcenie regionu Morza Bałtyckiego w obszar zrównoważony środowiskowo;
2. Przekształcenie regionu Morza Bałtyckiego w obszar dobrobytu;
3. Przekształcenie regionu Morza Bałtyckiego w miejsce dostępne i atrakcyjne;
4. Przekształcenie regionu Morza Bałtyckiego w obszar bezpieczny i chroniony.

Pewne nierówności natury ekonomicznej w RMB wynikają przede wszystkim z historycznych uwarunkowań – okres „zimnej wojny” doprowadził do powstania różnic, z którymi sukcesywnie radzą sobie państwa postkomunistyczne będące członkami UE. Zdaniem MGIMO (Moskiewskiego Państwowego Instytutu Stosunków Międzynarodo-

---

¹³ Ibidem.

¹⁴ Agenda 21 dla regionu Morza Bałtyckiego, Seria „Bałtyk 21”, 1998, nr 1, s. 1–6.

¹⁵ M. Zawilska-Florczuk, Strategia Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego w perspektywie Niemiec, <www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2012-01-10/strategia-unii-europejskiej-dla-regionu-morza-baltyckiego-w-per> [12.06.2012].

Tabela 1. Potencjal wpływu poszczególnych państw RMB na stosunki międzynarodowe wg rankingu analityków MGIMO – dane za rok 2010.

Miejsce w hierarchii państw świata	Państwo	Wskaźnik skali wpływu na stosunki międzynarodowe
4	Niemcy	3,24
7	Rosja	2,60
30	Szwecja	0,58
35	Polska	0,48
44	Dania	0,40
52	Finlandia	0,32
120	Litwa	0,05
128	Łotwa	0,04
155	Estonia	0,02

Źródło: Moskiewski Państwowy Instytut Stosunków Międzynarodowych, Moskwa 2010 r.

wych) podczas omawiania wpływów ekonomicznych w RMB należy uwzględnić potencjał i wpływy gospodarcze państw regionu (tab. 1)¹⁶.

W regionie Morza Bałtyckiego jedynym (poza Rosją) państwem o statusie mocarstwa są Niemcy. Stąd zapewne obecna ich rola, nie tylko zresztą w wymiarze bałtyckim, ale również ogólnoeuropejskim i w znacznej mierze atlantyckim, jest głównym tematem badań, dyskusji i rozważań politologów i ekonomistów państw europejskich.

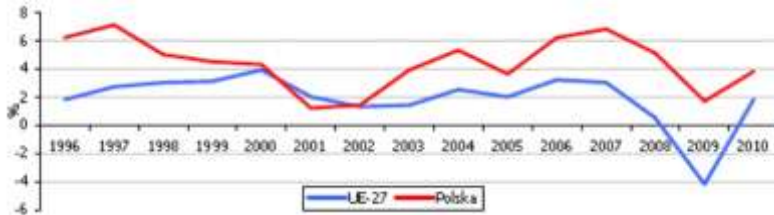
Natomiast uważa się, że głębokość recesji w państwach bałtyckich jest skutkiem m.in. sztywnych kursów walut – kraje te, podobnie jak Słowacja, nie skorzystały na osłabieniu walut państwowych, co np. bardzo pomogło Polsce (zob. wykres nr 1)¹⁷.

Głębokie zaburzenia procesów rozwojowych, jakie nastąpiły w gospodarkach wielu krajów w wyniku globalnego kryzysu finansowego, znacznie utrudniają ocenę faktycznych dokonań i skuteczności realizacji polityk publicznych w okresie 2007–2010. Unia Europejska została mocno dotknięta kryzysem – recesja spowodowała spadek PKB w 2009 r. o 4,3%, w tym w krajach nadbałtyckich nastąpił dwucyfrowy

¹⁶ P. Żurawski vel Grajewski, Strategia Federacji Rosyjskiej wobec państw basenu Morza Bałtyckiego, *Analizy Natolińskie*, Centrum Europejskie Natolin, Warszawa 2011, nr 4(52), s. 4.

¹⁷ Raport „Polska 2011. Gospodarka. Społeczeństwo. Regiony”, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2011, s. 5.

Wykres 1. Wzrost PKB w Polsce i w UE-27 w latach 1996–2010 (rok poprzedni = 100; ceny stałe).

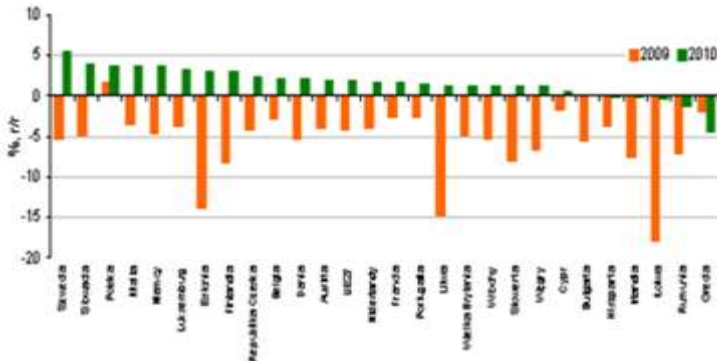

Źródło: Eurostat.

spadek poziomu PKB, a w kilku innych krajach członkowskich recesja trwała 2–3 lata. W 2010 r. PKB UE zwiększył się o 1,8% w skali rocznej, przy czym sytuacja poszczególnych krajów była silnie zróżnicowana. Wyraźnie zarysowała się grupa krajów o wysokim wroście gospodarczym, do której należały m.in. Szwecja (5,7%), Słowacja (4,0%), Polska (3,8%) i oczywiście Niemcy (3,6%), wpływające znacząco na tempo wzrostu całej Unii (zob. wykres nr 2)¹⁸.

Z raportu Komisji Europejskiej o konkurencyjności UE w 2010 r. wynika, że „w 2009 r. wszystkie państwa członkowskie UE, z wyjątkiem Polski, odnotowały spadek produkcji: wahał się on od ok. 3% w

Wykres 2. Wzrost PKB w krajach UE w latach 2009–2010 (r/r; ceny stałe).

Źródło: Eurostat.

¹⁸ Ibidem.

Belgii i Francji do wartości dwucyfrowych w Irlandii i państwach bałtyckich”¹⁹.

Po wdrożeniu najważniejszych reform ustrojowych, liberalizacji rynków, powołaniu niezbędnych instytucji, prywatyzacji firm i przystąpieniu do UE najbardziej zaawansowanych w procesie reform państw Region Morza Bałtyckiego zaczął przyciągać znaczne inwestycje zagraniczne. Rosły produktywność i konkurencyjność, a wraz z nimi zdecydowanie zwiększyły się dochody i podniósł się standard życia. Niestety czas szybkiego rozwoju gospodarczego w RMB po części skończył się wraz z wybuchem światowego kryzysu finansowego. Aczkolwiek nie zakończyło się to całkowicie fatalnymi skutkami dla poziomu i jakości życia w państwach RMB (tab. nr 2), w którym wzięto pod uwagę PKB *per capita*, oczekiwaną długość życia, wydatki na ochronę zdrowia *per capita*, śmiertelność w wyniku chorób zakaźnych, śmiertelność niemowląt, stopień scholaryzacji społeczeństwa, śmiertelność w wyniku obrażeń, tzn. zabójstw, zatruc (włączając zatrucia alkoholowe), wypadków komunikacyjnych, samobójstw, itp.²⁰

Tabela 2. Poziom jakości życia ludności poszczególnych państw RMB wg rankingu analityków MGIMO z 2010 r.

Miejsce w hierarchii państw świata	Państwo	Wskaźnik dobrobytu
12	Szwecja	6,11
16	Dania	6,01
17	Finlandia	5,96
22	Niemcy	5,55
47	Estonia	3,57
48	Polska	3,55
50	Litwa	3,52
55	Łotwa	3,29
73	Rosja	2,68

Źródło: A. Rybczyński, Agentura rosyjska na Litwie, *Gazeta Polska*, 2010, nr 11, op. cit., s. 21.

¹⁹ Raport „Polska. Gospodarka...”, op. cit.

²⁰ A. Rybczyński, Agentura rosyjska na Litwie, *Gazeta Polska*, 2010, nr 11, s. 21

Tabela 3. Indeks Wolności Gospodarczej w państwach RMB (2012 r.).

Pozycja w rankingu państw (179 państw)	Państwo	Wynik (0 - warunki represyjne, 100 - wolność gospodarcza)	Zmiana w porównaniu do roku poprzedniego
11	Dania	76,2	-2,4
16	Estonia	73,2	-2,0
17	Finlandia	72,3	-1,7
21	Szwecja	71,7	-0,2
23	Litwa	71,5	+0,2
26	Niemcy	71,0	-0,8
27	Islandia	70,9	+2,7
30	Czechy	69,9	-0,5
40	Norwegia	68,8	-1,5
51	Słowacja	67,0	-2,5
56	Łotwa	65,2	+0,3
64	Polska	64,2	+0,1
144	Rosja	50,5	0,0
153	Białoruś	49,0	+1,1

Źródło: opracowanie własne w oparciu o dane Index of Economic Freedom Country Rankings z 2012 r.

Demokracja, dobrobyt i wolny rynek są ze sobą ściśle powiązane, wszystkie trzy elementy tego trójkąta są istotne, pierwsze zaś dwa długookresowo nie mogą funkcjonować bez trzeciego. Należy przytoczyć również dane Indeksu Wolności Gospodarczej w RMB (tab. nr 3), który został sporządzony na podstawie *Index of Economic Freedom Country Rankings 2012 r.*

Końcowy wynik uzyskany w Indeksie wyliczany jest na podstawie 10 czynników, m.in.: wolności handlu, wolności inwestowania, wolności od korupcji i wolności fiskalnej. Spośród państw regionu najlepszy wynik uzyskała Dania (a raczej utrzymuje go od 2008 r.), tuż za nią jest Estonia. Nie najgorzej wypadła też Polska – jest na 64 pozycji. Białoruś uplasowała się zaledwie na 153 miejscu, uważa się bowiem, że jej gospodarka jest represjonowana przez rządzących.

Kończąc weryfikację dotyczącą trudności natury ekonomicznej państw RMB, należy wspomnieć o rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw (SME), które z założenia są bliższe obywatelom, a tym samym

Tabela 4. Miejsce wg trudności rozpoczynania własnej działalności gospodarczej w państwach RMB (dane na czerwiec 2011 r.).

Państwo	Łatwość prowadzenia działalności (liczba państw 183)	Rozpoczęcie działalności	Czas zakładania działalności	Podstawowe stawki podatku VAT 2011 r.
Dania	5	31	11	25
Norwegia	6	41	8	19
Islandia	9	37	11	25,5
Finlandia	11	39	25	23
Szwecja	14	46	19	25
Niemcy	19	98	77	19
Łotwa	21	51	32	22
Estonia	24	44	13	20
Litwa	27	101	7	21
Słowacja	48	76	10	20
Polska	62	126	89	23
Czechy	64	138	34	20
Białoruś	69	9	4	18
Rosja	120	111	45	18

Źródło: The World Bank, Doing Business in 2011 (2012 r.)

wpływają bezpośrednio na oblicze gospodarcze prezentowanych państw (tab. nr 4).

Część barier w zakładaniu i rozpoczęciu własnej działalności w państwach RMB wynika z przeszkód, jakimi są m.in. korupcja, utrudnienia administracyjne, liczba procedur wymaganych przy rozpoczynaniu własnej działalności, czas oczekiwania na rejestrację i ogólnie szeroko rozumiana stagnacja w rozwoju przedsiębiorczości w społeczeństwach tzw. nowych gospodarek rynkowych oraz niski poziom wiedzy obywateli na temat zorganizowania własnej działalności gospodarczej.

Omawiając sprawy związane z rozwojem bądź porażką gospodarczych w RMB, należy też wspomnieć o tzw. końcu ery industrialnej i wkroczeniu w nową erę – erę wiedzy. Faktem jest, że konkurencja przemysłowa ustąpiła miejsca konkurencji informacyjnej: wiedza liczy

Tabela 5. Indeks Gospodarki Opartej na Wiedzy w państwach należących do RMB w 2012 r.

Pozycja w rankingu państw (145 państw)	Państwo	Indeks GOW (ang. KEI) 2012 r.	Zmiana w porównaniu do 2000 r.
1	Szwecja	9,43	0
2	Finlandia	9,33	+6
3	Dania	9,16	0
5	Norwegia	9,11	+2
8	Niemcy	8,90	+7
16	Islandia	8,62	+3
19	Estonia	8,40	+7
26	Czechy	8,14	+7
32	Litwa	7,80	+2
33	Słowacja	7,64	+7
37	Łotwa	7,41	0
38	Polska	7,41	-3
55	Rosja	5,78	+9
59	Białoruś	5,59	+11

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych World Bank

się coraz bardziej, a dobra materialne coraz mniej²¹. Gospodarka oparta na wiedzy (GOW, ang. *Knowledge Economy Index* (KEI)) jest kolejnym etapem przemian cywilizacyjnych, co niesie ze sobą konieczność jej uwzględniania w realizowaniu średnio- i długoterminowych strategii rozwoju gospodarczego. Co prawda, gospodarka zarówno teraz, jak i w przeszłości opierała się na wiedzy, bez której rozwój gospodarczy nie byłby przecież możliwy. Niemniej jednak współczesny model gospodarowania w sposób pełniejszy niż przed laty bazuje na wiedzy²². Zatem jak przedstawia się sytuacja gospodarcza w państwach RMB na podstawie rankingu gospodarek opartych na wiedzy? Tabela nr 5 przedstawia wyniki analizy przeprowadzonej przez Bank Światowy w zakresie in-

²¹ M. Szarucki, Pozycja Polski na tle wybranych krajów w rankingu gospodarki opartej na wiedzy, <naukaigospodarka.pl/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=39&Itemid=108&lang=en&limitstart=50> [22.06.2012].

²² B. Nogalski, A. Szpitter, Zarządzanie wiedzą – wyzwania i realia badawcze, w: S. Lachiewicz, B. Nogalski (red.), *Osiągnięcia i perspektywy nauk o zarządzaniu*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2010, s. 294.

deksu Gospodarki Opartej na Wiedzy w 145 państwach świata (dane z 2012 r.) w skali punktacji od 0 do 10.

Jak wynika z tabeli, indeks gospodarki opartej na wiedzy w większości państw RMB wzrósł, a najbardziej na Białorusi, natomiast nie trudno zauważyć, że jedynie w Polsce indeks KEI jest ujemny. Tak więc obecny poziom indeksu plasuje Polskę na ostatnim miejscu wśród państw regionu należących do UE. Pierwsze miejsca w światowym rankingu zajmują państwa RMB – państwa skandynawskie (USA zajmuje 12 miejsce, Japonia zaś – 22).

Rozwój cywilizacyjno-technologiczny²³. Nowoczesne technologie, usługi i zastosowanie usług telekomunikacyjnych, teleinformatycznych i multimedialnych są we współczesnym świecie katalizatorem rozwoju gospodarczego, zwiększają konkurencyjność gospodarki, tworzą nowe miejsca pracy, sprzyjają rozwojowi regionów, wspomagają nauczanie, ochronę bezpieczeństwa państwa i obywateli oraz porządek publiczny. Państwa RMB starają się korzystać ze wszystkich dobrodziejstw wynikających z postępu technologicznego. Zaprezentowanie znaczenia i miejsca informatyzacji we współczesnych suwerennych społeczeństwach państw RMB można dokonać na podstawie analizy raportów UE „eEurope+”. To priorytetowe cele planu działań Unii Europejskiej w ramach dużego projektu „eEurope” ogłoszonego w Feirze w dniach 19–20 czerwca 2000 r.²⁴. Badania w tej kwestii na bieżąco

---

²³ R. Runiewicz-Jasińska, Budowa społeczeństwa informacyjnego na Litwie, Łotwie i w Estonii, w: J. Sobczak, B. Hordecki (red), *Polityka i media*, WNPiD UAM, Poznań 2008, s. 113–127; R. Runiewicz-Jasińska, Litwini, Łotysze i Estończycy – społeczeństwem informacyjnym, w: *Polska we współczesnym świecie. Między zaściankiem a przestrzenią wolności*, Księga jubileuszowa z okazji 65. rocznicy urodzin prof. Karola B. Janowskiego, Adam Marszałek, Toruń 2007, s. 407–423.

²⁴ Celem planu działań „eEurope+” jest wspieranie przyspieszenia reformy i modernizacji gospodarek krajów kandydujących do UE, pobudzanie ich wydajności i budowanie instytucji oraz ogólnej poprawy konkurencyjności i spójności społecznej. Raport „eEurope+ 2003” jest pierwszym pełnym i jedynym do 2008 r. raportem o stanie realizacji Planu działań w krajach kandydujących, „Ljubljana 3–4 czerwca 2002 r”. Następny raport ukazał się pod koniec 2005 r. i jest on częścią strategii liżbońskiej, zgodnie z którą należy do 2010 r. przekształcić UE w najbardziej konkurencyjną i dynamiczną gospodarkę opartą na wiedzy. Warto przy tym zwrócić uwagę na sporą różnicę między założeniami planu „eEurope 2005” a wcześniejszymi koncepcjami. Za przykład może posłużyć fakt, że dużą atencję przywiązuje się do samej infrastruktury społeczeństwa informacyjnego. Najważniejszym celem jest zapewne-

prowadziły i prowadzą obecnie agencje krajowe i międzynarodowe badające opinię społeczną w RMB²⁵. Szczególną uwagę zwrócono na analizę różnic w poziomach rozwoju technologicznego (tj. komputeryzacji, internetyzacji, siły rynków telekomunikacyjnych) w RMB, w państwach UE i poza nią.

Program miał także na celu stworzenie publicznych punktów internetowych (PIAP) dla każdego tysiąca mieszkańców oraz centralnych sieci rządowych, dzięki którym obywatele mogliby załatwiać sprawy urzędowe za pośrednictwem Internetu. Miał również pobudzić wykorzystanie Internetu np. poprzez przyspieszenie handlu elektronicznego, dostęp elektroniczny do służb publicznych (zdobywanie informacji, składanie formularzy etc.), zamówienia publiczne realizowane za pośrednictwem Internetu oraz stworzenie systemów inteligentnego transportu. Odnośnie do rozwoju telekomunikacji należy zaznaczyć, iż w krajach nadbałtyckich zarówno liczba telefonów stacjonarnych, jak i abonentów telefonii komórkowej stale wzrastała i nadal rośnie – średnie tempo wzrostu rocznego w tych krajach stanowi ponad 80%.

Tak zwana „Europa wiedzy”²⁶ jest powszechnie uznawana za niezastąpiony czynnik rozwoju społecznego i ludzkiego w UE (a tym samym i w większości państw RMB) oraz za nieodzowny składnik integrujący i wzbogacający obywatelstwo europejskie. Zgodnie z danymi McConnel International spośród 53 krajów świata najszybciej rozwijających się w sektorze e-handlu jest Estonia, która odpowiednio ukształtowała podstawy niezbędne do rozwoju e-handlu. Należy podkreślić, że

---

nie multiplatformowego dostępu do sieci (czyli nie tylko komputery, ale także telefony komórkowe, telewizja cyfrowa) szerokopasmowej (ang. *Broadband*). Więcej na ten temat na stronie internetowej: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Współpraca międzynarodowa, Sprawozdanie z Komitetu Sterującego „eEurope 2005”.

²⁵ Są to następujące międzynarodowe agencje analityczno-statystyczne: International Telecommunication Union (ITU), Emor E-Track, BMF Gallup Media, Andersen Consulting, SIC Gallup Media, TQM Consulting s.c.

²⁶ Po raz pierwszy sformułowanie to zostało użyte w Deklaracji Bolońskiej z 1999 r.: Europa Wiedzy jest obecnie szeroko uznana jako niczym niedający się zastąpić czynnik wzrostu socjalnego i ludzkiego oraz jako niezbędny składnik służący konsolidacji i wzbogaceniu obywatelstwa europejskiego, mogący wyposażyć swych obywateli w kompetencje niezbędne do podjęcia wyzwania, jakie niesie nowe millennium, wraz ze świadomością wspólnych wartości i uczestnictwa we wspólnej przestrzeni społecznej i kulturalnej.

w światowym społeczeństwie informacyjnym równoległe do rozwoju handlu elektronicznego wzrasta znaczenie bankowości internetowej, staje się ona coraz bardziej popularnym kanałem, z którego coraz częściej i chętniej korzystają także obywatele państw nadbałtyckich, np. dokonując operacji pieniężnych, płacąc podatki, dokonując opłat za usługi, komunikując się z urzędem podatkowym itp. Również i na tym polu wśród państw RMB przoduje Estonia, w której już pod koniec 2001 r. z banków internetowych korzystało ok. 433 500 klientów²⁷. Około 90% wszystkich transakcji bankowych w Estonii dokonuje się za pomocą Internetu.

Jak wygląda rozwój usług w sektorze eGovernment w RMB? Przedstawiając w skrócie treści raportów UE, należy zaznaczyć, że wskazują one na obowiązek zapewnienia obywatelom i firmom państw UE usług w ramach eGovernment. Odnotowywane są postępy w świadczeniu tych usług w krajach RMB. Strony internetowe rządów krajów RMB ocenia się również pod względem zgodności z wytycznymi dostępności WAI (WAI – *Web Accessibility Initiative*; Inicjatywa w zakresie Dostępności Stron Internetowych).

W krajach nadbałtyckich dokonuje się znaczący postęp w dziedzinie świadczenia usług publicznych w sieci poprzez działania *eGovernment*. Lokalne i centralne rządy odgrywają w ten sposób ważną rolę jako najwięksi dostawcy usług, rozwijający lokalne, wielojęzyczne treści w sieci oraz nadający istotny impuls rozwojowi transakcji handlu elektronicznego poprzez inicjatywy zamówień publicznych *on-line*. Rozbudowa usług *eGovernment* powinna pozostać jednym z priorytetów, ponieważ jest ona fundamentem wdrażania społeczeństwa informacyjnego w krajach RMB. Poza tym kraje te powinny zmierzać do umożliwienia obywatelom, przedsiębiorstwom i administracji dostępu do jednolitych, ogólnoeuropejskich usług elektronicznych.

W toku uczestnictwa państw nadbałtyckich w UE istotne będą ponadto następujące kwestie: zakończenie wdrażania dorobku prawnego Unii w dziedzinie społeczeństwa informacyjnego, w szczególności w odniesieniu do handlu elektronicznego, co jest konieczne do budowania zaufania w odniesieniu do realizacji transakcji przy użyciu Internetu;

---

²⁷ W Estonii największa część rynku usług bankowych (ok. 85%) należy do estońskiego prywatnego banku Hansabank.

wprowadzenie alternatywnych metod dostępu do Internetu; wyposażenie szkół w komputery i przyłączanie ich do Internetu, czemu towarzyszyć mają odpowiednie programy edukacyjne i szkolenia dla nauczycieli; zwiększenie liczby publicznych punktów dostępowych w celu zapewnienia społeczeństwu większego udziału w społeczeństwie informacyjnym; dalszy rozwój usług *eGovernment* i lokalnych treści w sieci. Od czasu przyjęcia planu działań „eEurope+” pojawiło się wiele nowych wyzwań, zwłaszcza w dziedzinie cyberprzestępczości oraz bezpieczeństwa sieci i informacji²⁸.

Kwestie społeczne – przestępczość zorganizowana – łamanie praw człowieka. W przypadku RMB mamy do czynienia z międzynarodową przestępczością zorganizowaną. Na jej rozwój jednoznacznie wpływa pozycja geograficzna regionu. Znajduje się on bowiem na tzw. szlakach handlowych międzynarodowych organizacji przestępczych między krajami wysyłającymi, dostawcami i krajami-odbiorcami.

Wracając do tematu uwarunkowań geograficznych regionu, należy nadmienić o istniejących tzw. punktach krytycznych danego problemu, a są nimi m.in. długie granice zewnętrzne regionu. Granice te często rozdzielają dwa bardzo różne rodzaje prawodawstwa, np. unijnego i państw pochodzących spoza UE. Prowadzi to do sytuacji, w której współpraca transgraniczna w zakresie egzekwowania prawa staje się czasochłonna i trudna, co umiejętnie wykorzystują osoby powiązane ze światem przestępczym. Zatem taka granica sprzyja rozwojowi zorganizowanych grup przestępczych i nielegalnych rynków zbytu. Kolejnym ułatwieniem dla oszustw np. handlowych w tym regionie jest duże natężenie transportu przejeżdżającego przez granice oraz brak rozwiązań jakościowych w sektorze logistyki. To obliguje UE do promowania i wspierania budowy nowoczesnych regionalnych przejść granicznych.

Zanim zostanie omówiona działalność międzynarodowej przestępczości zorganizowanej w RMB i zanim przedstawione będą inicjatywy zmierzające do jej eliminowania, należy wymienić rodzaje przestępczości w danym regionie (tab. nr 6).

---

²⁸ Raport o stanie realizacji Planu działań „eEurope+” w krajach kandydujących, Ljubljana 3–4 czerwca 2002 r., dostępny w: Komitet Badań Naukowych w Warszawie, Warszawa 2002.

Tabela 6. Rodzaje międzynarodowej przestępczości zorganizowanej.

Sposoby	Rodzaje przestępczości zorganizowanej			
Przestępczość zorganizowana o charakterze ekonomicznym	Przestępczość narkotykowa	Przestępczość zorganizowana o charakterze kryminalnym	Korupcja	Przestępstwa w cyberprzestrzeni
wyłudzenia akcyzy i VAT oraz zaniżanie należności publiczno-prawnych przestępczość na rynku kapitałowym przestępczość na rynku bankowym przestępczość na rynku ubezpieczeń przestępczość związana z zamówieniami publicznymi przestępstwa przeciwko prawom autorskim i pokrewnym przestępstwa związane z reaktywacją przedwojennych spółek nielegalny obrót i składowanie odpadów oraz substancji niebezpiecznych pranie pieniędzy.	produkcja przemyt wprowadzanie do obrotu „nowe narkotyki”.	przestępczość rozbójnicza i terror kryminalny nielegalna migracja handel ludźmi nielegalny handel bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi przestępczość związana z kradzieżami pojazdów fałszerstwa środków płatniczych i dokumentów przestępczość na szkodę dziedzictwa narodowego przestępczość stadionowa.	przekupstwo wymuszenie płatna protekcja lub oszustwo.	cyberterroryzm cyberprzestępczość cyberszpiegostwo wojna informacyjna.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Krajowego programu przeciwdziałania i zwalczania przestępczości zorganizowanej na lata 2012–2016, Departament Analiz i Nadzoru MSWiA, Warszawa 2012, s. 12–13.

Cykl realizacji polityki w odniesieniu do przestępczości zorganizowanej i poważnej przestępczości międzynarodowej UE składa się z czterech części. Pierwszy etap działań ma stanowić ocena stanu zagrożenia przestępczością zorganizowaną i poważną przestępczością międzynarodową. Kolejną część cyklu stanowi identyfikacja przez Radę ograniczonej liczby priorytetów zarówno regionalnych, jak i ogólnoeuropejskich. Dla każdego ze zidentyfikowanych obszarów priorytetowych należy opracować wieloletni plan strategiczny w celu uzyskania multidyscyplinarnego, zintegrowanego podejścia do efektywnego przeciwdziałania priorytetowym zagrożeniom, zawierającego zarówno działania prewencyjne, jak i represyjne. Trzecia część cyklu to implementacja i monitorowanie rocznych planów działania operacyjnego, które powinny być powiązane z celami strategicznymi zawartymi w wieloletnich planach strategicznych i wykorzystywane jako multilateralna platforma współpracy w zakresie przeciwdziałania priorytetowym zagrożeniom²⁹.

Cele strategiczne UE dla RMB w kwestii międzynarodowej zorganizowanej przestępczości, to³⁰:

- Wzmocnienie współpracy między służbami celnymi, strażą graniczną i policją;
- Przeprowadzenie oceny zagrożeń dla Regionu Morza Bałtyckiego;
- Stworzenie jednego krajowego centrum koordynowania;
- Stworzenie jednego krajowego systemu nadzoru granic;
- Wdrożenie strategii Grupy Zadaniowej ds. zwalczania zorganizowanej przestępczości w regionie Morza Bałtyckiego 2010–2014” (koordynatorem projektu jest Litwa);
- Zgromadzenie zasobów przeznaczonych na oddelegowanie oficerów łącznikowych do państw trzecich i organizacji międzynarodowych;
- Podjęcie środków zapobiegawczych przeciwko handlowi ludźmi.

---

²⁹ Krajowy program przeciwdziałania i zwalczania przestępczości zorganizowanej na lata 2012–2016, op. cit., s. 17.

³⁰ Komunikat Komisji UE do Parlamentu Europejskiego, RE, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-społecznego i Komitetu Regionów dotyczący Strategii Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego, Dokument roboczy, Bruksela 2010, s. 76–78.

RMB poza uczestnictwem w strukturach UE powinien maksymalizować wykorzystanie możliwości współpracy międzynarodowej w zakresie przeciwdziałania i zwalczania przestępczości zorganizowanej, jakie wyznaczają inne fora i organizacje międzynarodowe.

Szczególnie istotna pozostaje w tym kontekście rola Międzynarodowej Organizacji Policji Kryminalnej – Interpol, Europol, Frontex, OLAF³¹.

Na początku lat 90. pojawiły się nowe uwarunkowania emigracji ludności, zwłaszcza z państw postkomunistycznych w RMB, i tym sa-

Tabela 7. Europejskie państwa, z których najczęściej rekrutują się ofiary handlu.

Europejskie kraje docelowe dla ofiar handlu ludźmi	Europejskie kraje pochodzenia ofiar handlu ludźmi (bardzo wysokie ryzyko)	Europejskie kraje pochodzenia ofiar handlu ludźmi (wysokie ryzyko)	Europejskie kraje pochodzenia ofiar handlu ludźmi (umiarkowane ryzyko)	Europejskie kraje, z których pochodzą ofiary handlu ludźmi
Belgia	Albania	Republika Czeska	Chorwacja	Polska
Niemcy	Bułgaria	Estonia	Serbia	Bośnia i Hercegowina
Grecja	Litwa	Węgry	Czarnogóra	Republika Czeska
Włochy	Rumunia	Łotwa	Kosowo	
Holandia	Ukraina	Polska	Kirgizja	
Austria	Federacja Rosyjska	Słowacja	Bośnia i Hercegowina	
Dania	Moldawia	Estonia		
Francja	Białoruś	Gruzja		
Hiszpania		Armenia		
Szwajcaria		Uzbekistan		
Wielka Brytania		Kazachstan		

Źródło: Handel kobietami i młodymi ludźmi w Europie. *Przybornik edukacyjny*, op. cit., s. 26.

³¹ Krajowy program przeciwdziałania i zwalczania przestępczości zorganizowanej na lata 2012–2016, op. cit., s. 17–19.

mym powstał w Europie nowy szlak handlowy, tzw. bałtycki³². Do czynników, które skłaniają do nielegalnej emigracji w RMB można zaliczyć³³: rozpad państw wielokulturowych i wielonarodowych oraz związane z tym procesy występowania konfliktów o podłożu etnicznym, kulturowym; brak zaufania do rządzących; niekorzystną sytuację ekonomiczną, kryzysy gospodarcze; bezrobocie; postępujące ubożenie społeczeństwa w wyniku nadużyć przy redystrybucji dóbr przeznaczonych na pomoc społeczną (tab. nr 7).

Atak cybernetyczny. W kwietniu 2007 r. doszło do zorganizowanego na dużą skalę ataku cybernetycznego na zasoby mające podstawowe znaczenie dla funkcjonowania społeczeństwa i gospodarki Estonii, czyli na tzw. obiekty infrastruktury krytycznej. Rosyjscy hakerzy przechycili kontrolę nad ponad milionem prywatnych komputerów w 174 krajach i stworzyli broń cybernetyczną, za pomocą której przez 3 tygodnie skutecznie bombardowali serwery estońskiej infrastruktury krytycznej: banki, urząd prezydenta, wszystkie ministerstwa, urzędy bezpieczeństwa państwa oraz środki masowej komunikacji, skutecznie paraliżując ich pracę. Estończycy nie mogli korzystać z bankowości *online*, podejmować pieniędzy z konta, banki zaś nie były w stanie realizować transakcji i poniosły milionowe straty³⁴. Zdaniem premiera Estonii Andrusa Ansipa „(...) na Estonii testowano nowy model wojny cybernetycznej. (...) to pierwszy przypadek takiego zaatakowania niepodległego państwa przez Internet”³⁵. W związku z powyższym Estonia intensywnie apeluje do UE i organizacji rządowych w RMB o stworzenie własnej polityki cyberobrony, żeby chronić przed hakerami nie tylko systemy państwowe, wojskowe, ale przede wszystkim sektor prywatny i zwykłych obywateli³⁶.

---

³² R. Runiewicz-Jasińska, Handel ludźmi – współczesna zbrodnia przeciwko godności. Casus europejskich szlaków handlowych, w: W. Waclawczyk, K. Żarna (red. red.), *Zbrodnia i kara. Ludobójstwo – zbrodnie wojenne – zbrodnie przeciwko ludzkości*, Adam Marszałek, Toruń 2011, s. 210–227.

³³ *Handel kobietami i młodymi ludźmi w Europie*, Przybornik edukacyjny, Uniwersytet w Padwie, s. 27–38.

³⁴ R. Białoskórski, Cyberzagrożenia w środowisku..., op. cit., s. 50.

³⁵ Wprost 24, <wprost.pl/ar/?o=107407> [10.06.2012]

³⁶ Wprost 24, <www.wprost.pl/ar/248989/Estonia-namawia-do-rozwoju-cyberobrony-UE/> [13.06.2012]

Lamanie praw człowieka. Przez ostatnie 20 lat w RMB zaszły zmiany na rzecz rozwoju i ustanowienia demokracji w państwach, w tym praw człowieka. Na tej drodze zostały zrealizowane dwa podstawowe cele: przystąpienie do NATO i UE. Państwa regionu są także stronami wielu organizacji międzynarodowych zajmujących się ochroną praw człowieka. Ratyfikowały one cały szereg najważniejszych dokumentów odnoszących się do tych praw, np. Konwencję Ramową Rady Europy o Ochronie Mniejszości Narodowych i Konwencję Genewską dotyczącą Statusu Uchodźcy itd.

Zgodnie z najnowszym Raportem Amnesty International (maj 2012 r.³⁷) w państwach postkomunistycznych RMB władze zasadniczo przestrzegały zasad praw człowieka (nie dotyczy to Białorusi i Rosji), w tym prawa do prywatności, wolności słowa, prasy, zgromadzeń, stowarzyszeń, wolności sumienia i wyznania swoich obywateli i osób przebywających na terytorium państw. We wspomnianych wyżej krajach działały i działają organizacje pozarządowe zajmujące się ochroną podstawowych praw człowieka, sądownictwo zaś jest w nich niezależne. Istnieją jednak problemy związane z niedofinansowaniem, nieefektywnością i brakiem przejrzystości sądownictwa oraz złym zarządzaniem wymiarem sprawiedliwości. Problemem pozostaje m.in. długość postępowania, związana z zaległościami w pracy sądów i dużą liczbą wpływających do nich spraw. Poza tym dochodzi rosnąca liczba raportów nt. rasowej, etnicznej lub narodowej nietolerancji, a nawet dyskryminacji. Warto dodać, że problemy związane z dyskryminacją mniejszości narodowych w państwach postkomunistycznych (w szczególności na Litwie, Łotwie i w Estonii) są spore i praktycznie nierozwiązane od początku lat 90., o tym wiele stwierdzano w poprzednich raportach Amnesty International, zwłaszcza z lat 1998, 2000, 2006, 2009, natomiast w państwach skandynawskich rozwiązano je w sposób optymalny³⁸.

---

³⁷ Raport Amnesty International 2012, <www.amnesty.org/en/news/report-2012-no-longer-business-usual-tyranny-and-injustice> [24.05.2012]

³⁸ Więcej na ten temat w opracowaniach R. Runiewicz-Jasińskiej: Prawa mniejszości polskiej w suwerennych państwach nadbałtyckich a układy bilateralne, *Krakowskie Studia Małopolskie*, 2003, nr 7; Ochrona praw mniejszości polskiej na Litwie, Łotwie i w Estonii po 1991 roku, *Lithuania*, Warszawa 2002, nr 1/2 (42/43); Ochrona praw mniejszości w prawie międzynarodowym, *ATHENAENUM*, Toruń 2002, nr 8; Problemy mniejszości narodowych (na przykładzie mniejszości polskiej) w suwerennych pań-

W swoim raporcie międzynarodowa organizacja pozarządowa Amnesty International poddała krytyce 11 państw (z 14 państw nas interesujących, a więc objętych współpracą gospodarczą w RMB), w tym z krajów bałtyckich wymieniono jedynie Litwę, żadnych zarzutów nie wysunięto przeciwko Islandii.

Słowa kluczowe: Region Morza Bałtyckiego, „miękkie bezpieczeństwo”, ekonomia, ekologia, prawa człowieka.

„Soft security” in the Baltic Sea Region

Summary

The Baltic Sea region is not a homogeneous area. The latter has a direct impact on the quality and achievements in the field of "soft security". One of the things worth keeping in mind is that the region is diverse in many ways; states occupy different size areas of which population density ranges from a few to several thousand people per km²; located in different climatic zones, have different natural resources, are characterized by uneven degree of economic development (of the various branches of industry and agriculture); hence, a major barrier to its development are visible disparities, which were, and still determine the potential economic and living standards in a region. This can be seen both in the amount of the gross national income per capita, as well as number of turnovers in international trade. These differences become even more apparent when taking into consideration the global economic crisis in 2008. On the other hand, it should be emphasized that the greatest limitations and differences in RMB are the following: very unfavorable demographic trends (aging population), pollution of the Baltic Sea (oil tanker accidents, agricultural fertilizers, urban wastewater), insufficiently developed network of communications, tourism and telecommunications, and low absorption of innovation, especially in the countries of the former socialist bloc. The status of ports and airports leaves much to desire, making it difficult to access some parts of the RMB; moreover, many states should improve the technical infrastructure: roads, railways, ferries and flights. However, undoubtedly the most essential factor that will determine the future of the so-called "soft security" in the RMB, as well as its development and attractiveness – is its rate of innovations, competitiveness and cohesion on all the mentioned levels of cooperation.

Keywords: Baltic Sea region, “soft security”, economy, ecology, human rights.

---

stwach nadbałtyckich (Litwa, Łotwa, Estonia) w latach 1991–2001, w: A.W. Mikołajczyk, M. Walczak-Mikołajczykowa (red. red.), *Tradycja łacińska i bizantyjska wobec idei jedności europejskiej*, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Collegium Europaeum Gnesense, Poznań 2003.